

Пише:
Сена
Тодоровић
• Београд •

ПУТЕВИ И БЕСПУЋА СРПСКЕ

Како сће схваћили Тадићеву недавну изјаву: "Хвала Кини и Русији, али ми без Зајпада не можемо"?

- Када кренете из Београда, за сат, два, највише три, наилазите на границу. То неће бити ни руска, ни кинеска, ни несврстана, него европска, граница некога ко је у ЕУ или жели да уђе у ЕУ и НАТО. Живети у таквом окружењу као на неком егзотичном острву, бити балканска Швајцарска, није реално. Искористићу овај интервју, да **ексклузивно** представим једну нову идеју.

Београд је почетком септембра био центар света. Несврстани су се, после педесет година, вратили на "родно огњиште". Иако је скуп имао искључиво свечарски карактер, неко из политичког врха Србије дошао је на идеју да се преко несврстаних може бранити Косово. Одмах после самита, две афричке државе су поништиле своје одлуке о признавању косовске независности. Неки новинари су несврстани видели као пети стуб(ић) српске спољне политике, засноване на "четири стуба". Шта самит несврстаних значи за Србију? Каква је српска спољна политика? За "Кишобран" говоре искусни политичари и дипломате.

Проф. др ПРЕДРАГ СИМИЋ, професор на Факултету политичких наука, бивши амбасадор Србије у Паризу.

- То значи јачање наше спољне политике. Да није било несврстаних које су тај процес успориле и оставиле још некакву наду да је могуће наћи средње решење, Косово би данас било у чланству УН. Иако Косово није споменуто са говорнице, било је главна тема свих билатералних сусрета и разговора. То је за Србију политичка тема број један. Перспективе Србије у погледу решења косовског питања нису добре. Ангела Меркел је приликом недавне посете јасно ставила до знања какав је став Европе. За западни свет то је завршен процес. Косовска реалност је оно што је предвидео Марти Ахтисари својим планом, који је Србија експлицитно одбила.

Има мишљења да је самит несврстаних Србији био невољан?

- Да се није догодио 25. јул на Косову, да Ангела Меркел није у Београду рекла то што је рекла, можда бих се и сложио. Међутим, у овом тренутку Србија је у доста великој неприлици када је у питању њена европска оријентација. И, да будем сасвим отворен, не знам да ли ћемо добити кандидатуру до краја године. Чак и ако добијемо кандидатуру то још не значи ништа. Европска унија је Србији потребна, јер ко би нас други терао да спроводимо реформе и испуњавамо копенхагске критеријуме? Када бисмо искоренили корупцију и криминал ако нас не би на то терали? Када бисмо вратили имовину одузету после другог светског рата, да нам се то не условљава? Да ли бисмо поштовали људска права и реформисали судство да није Брисела? Хвала богу да постоји таква сила као што је Европска унија. Дакле, ушли ми или не у ЕУ, научићемо да се понашамо као тај свет. У суштини нема бољег пута и боље пречице да побегнемо од онога што смо били деведесетих година, па и где смо сада. Да ли имамо неку алтернативу? Није ли и Тито побегао у несврстане, да не би морао да слуша захтеве Американаца о потреби за вишепартијским системом у Србији, који би вероватно био крај његове власти. Он је из идеолошких разлога отишао тамо где га нико није терао да било шта мења. Ми можда данас плаћамо цену удобности и имобилности у време Титове Југославије.

Вук Јеремић са несврстаним јосићима на конференцији у Београду 2011.

Назваћу је **План Б**. Шта значи план Б? Можда ће Косово дуги низ година нашу европску перспективу држати на дугом штапу. Али, ми желимо да постанемо функционални део Европе. Ево, убисмо се градећи путеве, коридоре итд. Али, да ли мислите да ће ти коридори имати сврху ако целу Србију прођете за четири, четири и по сата брзим аутопутевима, а онда исто толико чекате да пређете шенгенску границу и уђете у Мађарску. Да ли нас то поново суочава са опасношћу која је била припремљена за Милошевићеву Србију, па је тако, насупрот нашем коридору 10, смишљен коридор четири, који има исти почетак, исти крај, исту полазну и завршну тачку, само је дужи 300 километара. Па тако, рецимо, камион који крене са грчким мандаринама из Солуна, преко коридора 10, прво ће сачекати дан-два царинску процедуру на Ђевђелији, ако ти царински прелази уопште буду радили. Затим ће исто толико чекати на Прешеву, па онда на Батровцима, Брегани - прелазу између Хрватске и Словеније... А за то време, камион који је кренуо са тим истим мандаринама коридором четири, прећи ће из Грчке у Бугарску без заустављања, јер се ради о јединственом европском простору. Мало ће се гурати да пруже једини мост између Бугарске и Румуније, па ће нас преко Румуније, заобићи и ући у Мађарску, такође чланицу ЕУ. Може се десити да грчке мандарине, које су ишле коридором четири, стигну и неколико дана пре од оних које иду нашим коридором 10. Возећи се аутопутем Београд - Загреб, можете да уживате, јер је празан. Сав саобраћај који се некада одвијао аутопутем Братство-јединство, после распада Југославије преусмерен је на аутопут Беч-Будимпешта и на коридор четири. То је план Б. Да ли ми

највише осам година. Сада смо стигли до 2020. године.

Како оцењујете актуелну спољну политику Србије?

- Формално, наша спољна политика почива на четири стуба. Морамо имати једног главног партнера. Свиђало се то нама или не, то је за нас Европа. Ми јесмо географски Европа, али ми нисмо члан европског пројекта. Из тога проистичу све наше невоље. Покушавали смо да нађемо другог партнера. Априла 1999. године, тадашња скупштина СРЈ свечано је прогласила приступање конфедерацији Русије и Белорусије. Не сећам се да је ико то у Москви и Минску чак и чуо. И ових дана смо видели да је интерес Русије за нас братски, али Руси пре свега не верују да ће Србија издржати притисак Запада и због тога неће да буду већи Срби од Срба, што нам редовно кажу када се видимо. С друге стране Руси су имали и одређене користи од наше кризе. Русија је научила како да заштити своје интересе користећи косовску кризу. Кад је проглашена независност Косова Руси то нису могли да зауставе. Исто као што ни Чуркин није могао у Савету безбедности да прогута текст председничког саопштења. Када су Американци подржали проглашење независности Косова, шест месеци касније избили су сукоби у Осетији и

ИВАН ЦВЕЈИЋ, главни и одговорни уредник Агенције "Бета" је део каријере провео у Министарству спољних послова. Он о самиту несврстаних има нешто другачије виђење.

- Ми који овде живимо треба да будемо поносни на чињеницу да се у Београду обележава 50. годишњица несврстаних. Међутим, тај скуп неће имати ни политичке ни економске ефекте за Србију. Начин на који се скуп организује и очекивања која се у јавности стимулишу тим поводом, потпуно су нереална. Та церемонија могла је да се уприличи много скромније и са далеко више стила да би Београд достојно обележио јубилеј. Страни медији томе не поклањају никакву пажњу. Несврстани су имали своју улогу, али положај Србије је потпуно другачији од оног са почетка. Ово више није иста држава. Данашња Србија има друге приоритете. Пре свега мислим на ЕУ. У јавности се подупиру веома озбиљна очекивања везана пре свега за Косово. Велики део тих земаља није признао независност Косова, што је у Србији важно политичко питање.

Што се тиче економске сарадње, подаци кажу да Србија са земаљама чланицама несврстаних има занемарљив проценат трговинске размене, тако да је нереално очекивати да ће овај скуп донети некакве економске ефекте. Главни економски партнери Србије су њене комшије и земље ЕУ.

ДИПЛОМАТИЈЕ

Абхазији. Руска војска је ушла тамо и, спортским речником речено, резултат утакмице Америка-Русија је 2:1 за Русе. Пре него што се то десило, готово је било извесно у Букурешту да ће већ на следећем самиту НАТО-а у чланство бити позвана Украјина и Грузија. Последње три године од тих догађаја на Кавказу нико више не помиње Украјину и Грузију. Политичарка која је требало да Украјину уведе у НАТО Јулија Тимошенко сада је у затвору. Мислим да се сваки нови неуспех српски меч око Косова у Савету безбедности аутоматски пресликава на ситуацију у Осетији и Абхазији. Русија је обезбедила свој "одбрамбени периметар" – своје окружење и за сада има интерес да Србија не уђе у НАТО. Србију неулазак у НАТО кошта Косова. Сада је већ касно, али је пре четири-пет година НАТО могао да промени судбину Србије и Косова.

Одкуда толика очараност наших политичара српско-руским пријатељством?

- Немојте ме погрешно схватити. Ја о Русији од марта до октобра мислим шта хоћу. И волим је, и не волим. А од октобра до марта, када у Београду падну температуре, ја истакнем на својој кући руску заставу. И певам руску химну. Обично, на овом месту у интервјуима наводим искуство са Владимиром Путином, при посети Србији. Коштуница, који је, као премијер, предводио нашу делегацију, одржао је врло усхићен једносатни говор о брат-

ству, љубави итд. Када је дао реч нашем великом пријатељу, брату и заштитнику, Путин се пренуо из дремежа и рекао: "...а ја сада дајем реч господину Милеру." Милер је иначе био директор Гаспрома. Извадио је малу бележницу и рекао: 1998. сте нам остали дужни два и по милиона долара за нафту, 1,250.000 долара за гас и 600 хиљада долара мађарском Мољу за транспорт. Када су 1999. они слетели у Београд, те ноћи су пропале последње српске банке, јер су остале без марјаша да би нашим драгим пријатељима платили оно што смо били дужни. У нашем језику постоји израз "ако смо ми браћа, кесе нам нису сестре!" и мислим да то важи и у читавом модерном свету. Светску политику, морамо то признати, диктира цена нафте.

Је ли наша политика "четири сџуба", коју у Србији све чешће називају "добро јућро, чаршија, на све четири сџране", одржива?

- Па, то је покушај једне мале земље да купи време. Када се ми, у жељи да стигнемо у ЕУ мало занесемо, онда дође Меркелова и врати нас у реалност. Чак и ако Русију волимо само од октобра до марта, то је добар разлог за један стуб.

Што се тиче Кине, то је моја "прва љубав". Ја сам на њој докторирао, написао силне књиге. Кина се до сада показала као изузетно солидан партнер. То могу одговорно да кажем, јер се Кином бавим од 1978. године. Када се Тито вратио из своје посете тој земљи,

дерне технологије, располажу са огромним залихама онога што је потребно развијеном свету. У том смислу мислим да Србија као европска земља, са великим угледом међу несврстанима, може да послужи као мост у јачању сарадње између европских земаља и несврстаних.

Како оцењујете актуелну спољну политику Србије?

- Политика је једна жива материја. За Србију је веома значајно, да сагласно свом стратешком положају, развија уравнотежену спољну политику. Да развија сарадњу, како са највећим светским силама, и најразвијеним земљама света, (САД, Русија, Кина), тако и са другим земљама као што су нове чланице групе 20 – Индијом, Индонезијом, Нигеријом, Јужном Африком и другим земљама, које су биле и остају приоритетни партнери Србије. Не треба да се везује за било који блок, или било коју појединачну групацију земаља, ма колико имала економских и политичких интереса за добрим односима са њима. Зашто би се Србија селила из земаља са којима је била увек пријатељ и добро дошао партнер?

Србија може да добија од њих сировине и енергенте за своју индустрију, али има и обезбеђено тржиште за своје производе и услуге попут грађевинских и инвестиционих радова. Иако из дана у дан добија само нова условљавања и уцене Србија се и даље доста једнострано везује за Запад. Да би проширила маневарски простор у односима са Америком и ЕУ, Србија

пошто се Кином није бавио нико, наредио је да се запослимо нас двојица. Ја сам се определио за науку, а мој колега Удовички је сада амбасадор. За све то време наша држава је уживала кинеску подршку. Чак је и Русија маја 1992. године гласала да нам се уведу оне ужасне санкције, а Кина је остала уз нас. Они су, очигледно, поузданији пријатељи. А ми смо, за све то време, урадили неколико прилично ружних ствари према њима. Не само у вези са Нобеловом наградом, него смо остали дужни једном кинеском инвеститору око осам милиона долара. Па, смо продали земљиште бивше кинеске амбасаде, која је за Кинезе свето место. И још неке сличне ствари...

Наш брак са Европом је један јако лош брак, у коме и муж и жена имају да

кажу много на рачун оног другог. Али, тај брак се никада неће распасти, јер имају само ту једну кућу. То је брак из рачуна. Нећемо живети са Кинезима или Русима са којима се волимо, него ћемо се опреледити за Немце који су нам увек радили о глави. Без обзира што су легендарни Прле и Тихи убијали Немце по Сава-мали, ми смо увек ишли код њих да се школујемо и да тамо зарађујемо.

Четврти стуб наше спољне политике је Америка, са којом смо имали велике успоне и велике падове. Мислим да је све што се догађало последње две деценије последица наших лоших односа са Америком. Све нове индустријске земље: Индија, Бразил, су, за разлику од нас, најпре покушале да од Америке добију оно што она има, без чега нема ни привреде, ни војске..., једноставно, нема живота. Без обзира што Американци не пропуштају ниједну прилику да нас мрцваре, за ово или оно, фактички то је водећа сила света. То зна и Владимир Путин. То је чак знао и Денг Сјаопинг. За све земље које су се у међувремену уздигле и цивилизацијски и економски, везе са Америком су задатак број један. Да су Никсон и Кисинџер знали да ће Кина бити главни поверилац Америке и њихови наследници на челу САД држати хиљаде милијарди долара америчких обвезница у кинеским трезорима, вероватно би секли вене. Али, Америка је то што јесте.

Где је Србија данас?

Ми смо се помакли од деведесетих. Доста је урађено, али се нисмо много померили напред у нашем статусу. Да нема Новака Ђоковића мислим да ми свету не би имали шта да покажемо. У последње две деценије други су били паметнији и срећнији од нас. Србија данас не зна где су јој границе. Не зна како ће живети за десет, па ни за пет наредних година. Мислим да ми још увек живимо у прошлости. Сваки покушај да представимо другачију Србију, Србију која је била успешна, овде није могућ. Мој уџбеник историје је забрањен, а као спорно је оцењено поглавље о првом светском рату, где се налази и одељак "Србија и САД". Опасно је очекивати чуда. Њих више нема. Сећате се како почиње роман "Ана Каренина": "сви срећни бракови су исти, али је сваки несрећан на свој начин."

ЖИВАДИН ЈОВАНОВИЋ, министар спољних послова у време владавине Слободана Милошевића, а сада лидер Форума за свет равноправних:

- За српску спољну политику, скуп несврстаних у Београду значи доста на политичком плану. Србија обнавља и јача дијалог и односе са великим бројем чланица УН, освежава и јача подршку тих земаља свом суверенитету и територијалном интегритету и посебно концепту политичког решења проблема Косова и Метохије. Самит у Београду пружа прилику за обнову разговора о унапређењу економске и научно-техничке сарадње са великим бројем земаља које имају све виднију улогу у економским кретањима, због великих енергетских и сировинских ресурса. Србија у несврстаним земљама и као посматрач ужива велики углед и привилегован статус када је реч о добијању трговинских, инвестиционих и других пројеката. Са економском кризом расте интерес развијеног дела света за несврстане и земље у развоју, које, иако немају мо-